

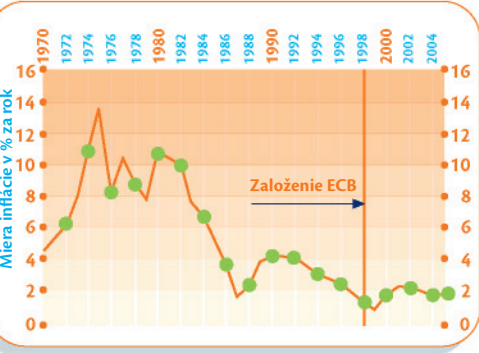
Monitoring spotrebiteľských cien – HISC

Index spotrebiteľských cien je ekonomický indikátor, vytvorený na meranie zmeny cien, ktoré platia domácnosti za tovar a služby. Pre eurozónu bol vypracovaný harmonizovaný index spotrebiteľských cien – HISC (Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)). Národné štatistické úrady eurozóny každý mesiac používajú „harmonizované“ metódy na zaznamenanie spotrebiteľských cien skupiny tovarov a služieb – známej ako „kôš“. Získa sa viac ako milión pozorovaní cien za mesiac pre kôš, obsahujúci viac ako 100 položiek. Každá z týchto položiek má určitú váhu, ktorá odráža jej dopad na mesačné náklady domácnosti; príklady sú uvedené v tabuľke. Eurostat, Štatistický úrad Európskych spoločenstiev, tieto údaje využíva na vyhodnotenie HISC v celej eurozóne. Indexy spotrebiteľských cien majú bohaté využitie – napr. na úpravu výšky dôchodkov, sociálne zabezpečenie a náklady na bývanie (známe ako indexácia). HISC zohráva významnú úlohu pri riadení menovej politiky, nakoľko je hlavným ukazovateľom používaným Európskou centrálnou bankou na posúdenie cenovej stability v eurozóne.

Hlavné skupiny v HISC	Obsahuje	Váha
Potraviny a nealkoholické nápoje	Chlieb a obilniny, zelenina atď.	15.4
Alkohol a tabak	Víno, pivo atď.	4.1
Oblečenie a obuv	Doplňky oblečenia, oprava obuvi atď.	7.4
Bývanie	Nájomné, elektrická energia atď.	15.0
Vybavenie domácnosti	Koberce, nábytok, domáce spotrebiče atď.	7.7
Zdravie	Lieky, služby zubára atď.	4.1
Doprava	Náhradné diely na autá, lístky na vlak atď.	15.3
Komunikácia	Telefónne účty atď.	2.8
Oddych a kultúra	Oprava hudobných nástrojov, záhradné rastliny atď.	9.5
Vzdelávanie	Knihy atď.	1.0
Hotely a reštaurácie	Reštaurácie a kaviarne atď.	9.5
Rôzne	Kaderníctva, poistenie domácnosti, sociálna ochrana atď.	8.2
		100.0

Európska centrálna banka a euro

ECB určuje menovú politiku eurozóny a pôsobí nezávisle na udržanie cenovej stability. S využitím mesačných HISC na monitorovanie cenovej inflácie ECB a národné banky riadia základné úrokové sadzby v eurozóne, ktoré určujú ceny pôžičiek, a takto majú silný, hoci oneskorený vplyv na ceny a infláciu. ECB stanovuje ročnú mieru cenovej inflácie meranú podľa HISC tesne pod 2 %. Toto je optimálna miera, ktorá umožňuje ekonomike eurozóny dosiahnuť plné výhody stability. Úspech hospodárskej a menovej únie a ECB pri riadení cenovej inflácie je viditeľný na stabilnej miere inflácie od začiatku pôsobenia ECB v januári 1999 – okolo 2 %, čo je oveľa menej ako v predchádzajúcich desaťročiach (pozri graf).



Zdroj: upravené podľa údajov Eurostatu/ECB

Euro prinieslo obyvateľom aj iné, priamejšie prínosy. Jednotná mena umožňuje porovnanie cien v celej eurozóne, čo zvyšuje konkurenciu a udržiava ceny na nízkej úrovni. Aj cestovanie je oveľa jednoduchšie a lacnejšie, keďže boli odstránené poplatky za výmenu meny.

Graf 2
Inflácia v eurozóne od sedemdesiatych rokov
Po vysokej inflácii v sedemdesiatych rokoch príprava na EMU pomohla poklesu inflácie v priebehu ďalších desaťročí, čím sa dosiahla optimálna hodnota okolo 2 % ročne.



Ďalšie informácie:

- Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre hospodárske a finančné záležitosti
http://europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm
- Eurostat – Štatistický úrad Európskych spoločenstiev
<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>
- Európska centrálna banka
<http://www.ecb.int/>
- Európska komisia
http://europa.eu.int/comm/index_en.htm
- Euro
<http://europa.eu.int/euro>



Spôsobilo euro
nárast cien?
Vnímanie a skutočnosť





Nízka inflácia, ktorá prináša cenovú stabilitu, je pre nás dôležitá, pretože podporuje dlhodobé investície vedúce k hospodárskemu rastu. Okrem toho zvyšuje sociálnu súdržnosť tým, že bráni nárastu nerovnosti životnej úrovne. Z uvedených dôvodov zmluva o EÚ považuje udržanie stabilných cien za kľúčový cieľ hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Pre udržanie stabilných cien Európska centrálna banka určuje cieľovú mieru inflácie okolo 2% ako optimálnu pre eurozónu (pozri odsek **Európska centrálna banka a euro** na poslednej strane).



Je život po zavedení eura nákladnejší?

1 Zvýšili sa teda ceny po tom, ako sme začali platiť v eurách?



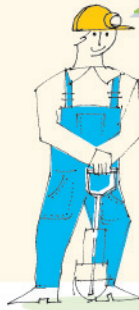
Áno, niektoré sa zvýšili, ale ceny rastú v rokoch vďaka súčasnej inflácii, ktorá nesúvisí so zmenou meny. Priemerná cenová inflácia v r. 2002, kedy bola mena euro zavedená, dosiahla 2,3 %, rovnako ako v predošlom roku. To znamená, že spotrebný koš tovaru kúpený v supermarkete za 100 € v r. 2001 by stál priemerne 102,3 € v r. 2002.

2 Prispel prechod na euro k vyšším cenám, ktoré platíme v súčasnosti?



Áno – ale iba mierne. V skutočnosti priemerný cenový nárast spotrebiteľských cien spôsobený prechodom na bankovky a mince euro sa odhaduje iba na 0,1 až 0,3 z normálnej ročnej miery inflácie dosahujúcej 2,3 %. Ak teda priemerný nárast ceny koša kúpeného v supermarkete vo výške 100 € dosiahol 2,3 eur, nie viac ako tridsať eurocentov z tohto nárastu spôsobil prechod na euro. Zostatok je daný inými faktormi.

3 Toto sú priemery! Čo sa stalo so skutočnými cenami, ktoré všetci platíme?



Niektoré individuálne ceny naozaj významne narástli – ale väčšina nie a niektoré klesli. Zmeny cien, ktoré je možné pripísať zavedeniu platidla euro sa menia podľa jednotlivých sektorov, napr. ceny potravín a dane v dôsledku eura nenarástli. Ale ceny v autoopravovniach, kaderníctvach a niektorých ďalších službách stúpili. Tieto cenové nárasty boli koncentrované v malých lokálnych prevádzkach, ktoré si mohli dovoliť využiť zavedenie eura na zvýšenie cien – i napriek výzvam, aby sa tak nestalo. Dôležité je, že zavedenie platidla euro **prispelo len málo k inflácii a zvýšeným životným nákladom** väčšiny obyvateľov eurozóny.

4 Prečo sa teda zdá, že všetci považujú zavedenie eura za príčinu vyšších cien?



nákupy ovplyvňujú naše vnímanie silnejšie ako menej časté, ale významne drahšie nákupy s nižším alebo žiadnym nárastom ceny. Úhrada malých položiek priamo z našej peňaženky formuje naše vnímanie inflácie.

5 Aké kroky sa podnikli na prevenciu neoprávneného zvyšovania cien a čo sa dá urobiť v budúcnosti?



Počas príprav na zmenu platidla Európska komisia a národné orgány prijali **opatrenia na zabezpečenie presnej cenovej konverzie** v spolupráci s centrálnymi bankami, spotrebiteľskými organizáciami a výrobnými odvetvami, aby zabránili zneužitiu a cenovému rastu. Napríklad pre zabránenie zaokrúhľovania cien boli predajcom široko distribuované jedno- a dvojeurocentové mince. Tieto opatrenia boli veľmi účinné a neoprávnené zvyšovanie cien sa obmedzilo iba na lokálne prevádzky a služby nezapojené do celonárodných či celopriemyselných dohôd, ktoré mali len veľmi slabú miestnu konkurenciu. Keď budú prijímať euro ďalšie členské štáty, bude sa týmto problematickým sektorom venovať zvýšená pozornosť, aby nezneužili situáciu na zvyšovanie cien.

Spôsobilo euro nárast cien? Vnímanie a skutočnosť



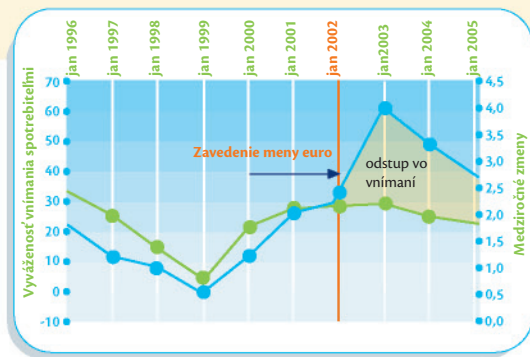
Európska komisia pravidelne monitoruje spotrebiteľské ceny rovnakej skupiny tovarov pre domácnosť – známe ako „koš“. Eurostat, Štatistický úrad Európskych spoločností, zostavuje priemerný index spotrebiteľských cien v eurozóne, tzv. HISC (pozri odsek Monitorovanie spotrebiteľských cien / HISC na poslednej strane). Zmeny koša poukazujú na infláciu spotrebiteľských cien. V roku 2002, kedy sme začali používať bankovky a mince euro, inflácia spotrebiteľských cien dosiahla 2,3 % podľa meraní koša HISC. Avšak väčšina z tohto nárastu bola spôsobená zvýšenými cenami dovážanej ropy, vyššími daňami na tabak a dôsledkami zlého počasia ako aj obavami zo zdravotného stavu hospodárskych zvierat s dopadom na ceny niektorých potravín. Z cenovej inflácie vo výške 2,3 % iba 0,1 až 0,3 % bolo spôsobených prechodom na euro.

Rovnako ako skutočné ceny monitoruje Komisia aj naše vnímanie cenovej inflácie. 20 000 spotrebiteľom v EÚ sa každý mesiac kladie otázka na ich dojmy ohľadne nárastu či poklesu cien tovarov každodennej spotreby. Porovnanie týchto „harmonizovaných spotrebiteľských prieskumov“ so skutočnou mierou inflácie, ako je znázornené na grafe, poukazuje na to, že vnímanie inflácie spotrebiteľmi už mnoho rokov sleduje veľmi tesne skutočnú cenovú infláciu. Keď sa však začalo používať platidlo euro, objavil sa „odstup vo vnímaní“ medzi skutočnými a vnímanými zmenami cien – pričom spotrebiteľia systematicky nadhodnocovali skutočnú infláciu.



Ďalšie opatrenia zahrňajú: uvádzanie predajných cien v národnej mene a eurách, pred a po prechode, aby spotrebiteľia mali možnosť porovnania; dohovory s výrobcami o spotrebiteľsky priaznivej cenovej politike; a realizácia intenzívnych informačných kampaní pre širokú verejnosť. Tieto opatrenia boli účinné, ale najlepšie reagovali predovšetkým veľkí distribútori a reťazce supermarketov. Ukázalo sa, že ovplyvniť miestne prevádzky a služby je komplikovanejšie.

Tieto neobvyklé cenové nárasty ovplyvnili množstvo položiek, ktoré často kupujeme. Každodenné drobné nákupy v hotovosti ovplyvňujú naše vnímanie inflácie viac ako zriedkavejšie nákupy – novej výpočtovej techniky, poistenia či prenájmu. Napriek tomu ich vplyv na životné náklady je menej významný – tvoria iba malú časť koša HISC. Avšak naše vnímanie nárastu cien počas prechodu na euro viac odráža cenovú infláciu týchto často kupovaných položiek ako celého koša. Toto ukazuje, že aj keď majú ľudia dobré dôvody na získanie pocitu celkového rastu cien počas prechodu na euro, v skutočnosti sú nárasty obmedzené a majú len malý dopad na celkové životné náklady.



Zdroj: Útvary Komisie

Graf 1
Odstup vo vnímaní

● naše vnímanie inflácie
● skutočná inflácia